

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Bärlund, Pia

Title: Kuntatason kielikoulutusta kehittämässä

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Bärlund, P. (2020). Kuntatason kielikoulutusta kehittämässä. *Tempus*, 55(6), 8-10.

Kuntatason

kielikoulutusta kehittämässä

Uusi väitös tutkii kieltenopettajan mahdollisuuksia vaikuttaa kielikoulutukseen.

Olen tutkinut väitöskirjassani sitä, kuinka yksittäinen kieltenopettaja voi kuntatasolla mutta myös valtakunnallisesti vaikuttaa kielikoulutuspoliittisesti. Koska kaikki kielilaineet muodostavat suurimman perusopetuksen opetussuunnitelman kokonaisuuden ja kieli-sana mainitaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa 1953 kertaa, olen halunnut tutkimuksessani avata monitieteisesti, mitä mahdollisuuksia kielikoulutuspolitiikan eri toimintaympäristöt tarjoavat kieltenopettajalle kieltenopetuksen kehittämiseen. Monitieteinen lähestymistapa kietoo tiedon, arvot ja politiikan yhteen ja antaa samalla tilaisuuden tarttua reaali maailman ongelmaan useiden eri tieteenalojen avulla. Olen halunnut avata myös poliittisille päättäjille ja kollegoille monitasoisia työtä, jota kuntatason kielisuunnittelussa tehdään.

Tässä artikkelissa haluan nostaa pääosin esiin kieltenopettajien roolia kielisuunnittelussa ja kielivarannon

kasvattamisessa. Ymmärrän kielisuunnittelun olevan tietoista, tarkoituksenmukaista ja metodologista muutosta, kehittämistä tai uuden rakentamista. Opettajien roolia ei voi kuitenkaan tarkastella irrallaan koulun johtamisesta ja muusta kuntatason päätöksenteosta ja toiminnasta. Edelleen operatiivisessa kielisuunnittelussa rehtorin roolia on vaikea erottaa opettajan roolista, koska rehtorin ohjatessa koulun toimintaa kaikki hänen tekemänsä päätökset vaikuttavat välittömästi ja välillisesti kieltenopettajan työhön.

Kieltenopettajan vaikutusmahdollisuudet

Yksittäiselle opettajalle saattaa jäädä epäselväksi, millainen hänen kielikoulutuspoliittinen roolinsa on. Tätä väitettä vahvistaa se, että lukuisten tutkimusten valossa kielisuunnittelu tai kielikoulutuspolitiikkaa ei pidetä osana kieltenopettajuutta, opettajana kehittymistä ja kielikasvattajan roolia. Kieltenopettajalla on kuitenkin erinomainen mahdollisuus kehittää kielikoulutuspolitiikkaa. Kieltenopettajien merkitys kielikasvatuksessa ja kielivarannon laajentamisessa eli uusien kieliryhmien syntyemisessä kouluihin on suuri.

Tutkimuksessani nousee esille kieltenopettajan mahdollisuus kieltenopetuksen kehittämiseen kaikilla ekologisen systeemitteorian osa-alueilla. Kieltenopettaja voi kehittää kieltenopetusta luokkahuoneessa (mikrotasolla), aineryhmässä, koulun ja kunnan tasoilla mutta myös valtakunnallisesti (makrotasolla). Kielikoulutuspolitiikkaa ja kielisuunnittelua kunnassa tehdäänkin usean eri toimijan voimin. Avainasemassa on verkostoituminen ja verkostojen kanssa tehtävä yhteistyö (mesotasoo).

Kieltenopettajien tulisi pyrkiä pois perinteisestä ajattelusta, jossa he pitävät itseään "vain kielen opettajina". Heidän tulisi nähdä itsensä laaja-alaisina kieliasiantuntijoina ja yhteiskunnallisina vuorovaikuttajina. Kieliasiantuntijalta vaaditaan yhtäältä käytännön työn tuntemusta ja toisaalta teoreettisen taustan ja ilmiöiden hallintaa.

Jaen tutkimuksessani opettajat kolmeen eri ryhmään sen perusteella, millaisia toimijoita he ovat olleet kielikoulutuspoliittisesti. Aktiiviset opettajat ovat osallistuneet kielisuunnitteluun eli koulutuksiin, opetussuunnitelmatyöhön ja muuhun mielipiteen ilmaisuun esimerkiksi kirjoittamalla alan julkaisuihin tai sanomalehtien mielipidepalstoille. Aktiiviset kieltenopettajat kokevat olevansa etuoikeutettuja voidessaan osallistua kuntatason kieltenopetuksen kehittämiseen. Heidän mielestään yhteinen kehittämistyö helpottaa arkea, kun he pääsevät refleктоimaan yhdessä kollegoiden kanssa kieltenopetuksen kehittämistä muun muassa paikallisessa opetussuunnitelmatyössä. Tällä on työsuojelullista merkitystä, sillä tutustuminen syvällisesti opetussuunnitelman tavoitteisiin ja arviointiin vähentää arjen työn kuormaa.

Toisen ryhmän muodostavat piiloaktiiviset tai reaktiiviset opettajat, jotka ovat kantaneet vastuun oman koulunsa toiminnasta esimerkiksi osallistumalla valinnaisaineiden markkinointiin tai kansainvälisiin projekteihin. Piiloaktiiviset opettajat ovat olleet aktiivisesti yhteydessä kuntansa viranomaisiin, mutta heidän äänensä ei kuulu opetussuunnitelmatyössä, kuntatason kehittämistyössä tai muussa julkisessa keskustelussa. Kolmanteen ryhmään kuuluvat näkymättö-

mät kieltenopettajat. Heidän toimintansa ei näkynyt tutkimuksen aikavälillä millään tavalla omassa hallinnollisessa työssäni kaupungin virkamiehenä. Tutkimuksessani nousee esiin huoli näistä kahdesta ryhmästä, ja pohdin, kuinka näitä opettajia voisi kannustaa kuntatason aktiivisiksi kielikoulutuspoliittisiksi toimijoiksi.

Koulun johdolla on suuri merkitys

Koulun rehtorin tuki on edellytys kukoistavalle kieltenopetukselle. Koulun johtajana rehtorilla on taloudellinen vastuu yksiköstään, ja tämä vaikuttaa suoraan kieltenopetukseen. Rehtorien kielikoulutus- ja työvoimapolitiittinen rooli korostuu siinä, että heillä on valta päättää, kuka opettaa vieraita kieliä koulussa. He päättävät myös yhdessä oppilaanohjaajan kanssa, mitkä valinnaisaineryhmät koulussa toteutetaan.

Kieltenopettajien merkitys kielikasvatuksessa ja kielivarannon laajentamisessa eli uusien kieliryhmien syntyemisessä kouluihin on suuri.

Jaen rehtorit kuten opettajatkin aktiivisiin, piiloaktiivisiin ja näkymättömiin sen perusteella, miten heidän kielikoulutuspoliittinen roolinsa on näyttäytynyt oman työni kannalta. Jokaiseen ryhmään kuuluvan rehtorin toiminta voi olla joko kieltenopetusta edistävää tai estävää. Aktiiviset rehtorit ottavat näkyvästi kantaa kielikoulutuspoliittiseen keskusteluun erilaisissa työryhmissä tai kirjoittamalla sanomalehtiin. Piiloaktiiviset rehtorit olivat tutkimuksen aikavälillä minuun yhteydessä ja tekivät kaikkensa muun muassa valinnaisaineryhmien syntymisen puolesta, mutta heidän äänensä ei kuulu julkisessa keskustelussa. Kielikoulutuspoliittisesti näkymättömien rehtoreiden ääni ja asenteet eivät tulleet julki.

Opettajien lailla rehtorit toimivat kielikoulutuspoliittisina toimijoina, mikä edellyttää heiltä kieliasiantuntijuutta ja esimerkiksi käsitteiden hallintaa. Tulos nousi erityisesti huoltajien palautteesta, joka koski kielivalintamarkkinointia eli sitä, kuinka rehtorit esittelevät vanhempainilloissa tai muussa kodin ja koulun välisessä vuoropuhelussa kielten opiskelua.

Arvot ja asenteet opetuksen kehittämässä

Opettajien oma innostuneisuus on kieltenopetuksen kehittämistyön edellytys. Myös opettajien arvot, ideologia ja puhuma kieli vaikuttavat kielikoulutukseen. Erityisesti ala-

koulussa oppilaan ensimmäisen vieraan kielen opettajalla on vaikutusta tuleviinkin kielivalintoihin, sillä hän antaa ensimmäisen kosketuksen vieraan kielen oppimiseen. Kielivalintatilastoja tutkittaessa voidaan todeta, että omalla aktiivisella ja positiivisella kielisuunnittelullaan kieltenopettaja voi vaikuttaa oppilaiden motivaatioon ja intoon valita vieraita kieliä sekä siihen, kuinka kieltä opetetaan. Opetusmenetelmällä näyttää olevan myös hetkellistä vaikutusta kielivalintoihin.

Kieltenopettajien tulisi pyrkiä pois **perinteisestä ajattelusta**, jossa he pitävät itseään **”vain kielen opettajina”**. Heidän tulisi nähdä itsensä **laaja-alaisina kieliasiantuntijoina** ja yhteiskunnallisina vuorovaikuttajina.

Kieltenopettajien oma asennoituminen voidaan nähdä myös kielivaroannon laajentamisen esteenä, mikäli he suhtautuvat vastentahtoisesti kunnassa tehtäviin kielikoulutuspoliittisiin toimiin tai eivät suosittele oppilaalle toisen, vapaaehtoisen kielen valintaa. Kollegoiden toiminta saattaa myös lannistaa aktiivisen kieltenopettajan toimintaa. Toimivalla yhteistyöllä on kuitenkin suuri merkitys kieltenopetuksen kehittämisyössä. Kollegoiden kanssa käydyt keskustelut ja yhteistoiminnallinen oppiminen täydennyskoulutuksessa ovat parantaneet tutkimuksen aikavälillä muun muassa oman äidinkielen opetuksen laatua.

Yhteistyö on tärkeää

Kuntatason kielikoulutuspoliittinen kehittäminen ei ole yksinomaan kunnan autonomiaa, vaan myös kuntalaiset ja eri instituutiot voivat osallistua siihen. Jyväskylässä tästä on erinomaisia esimerkkejä, kuten ruotsinkielisen perusopetuksen ja oman äidinkielen opetuksen käynnistyminen huoltajien aktiivisen toiminnan ansiosta. Edelleen eri kieli- ja ystävyyseurojen kouluille antama tuki näyttää oppilaiden motivoinnissa kieltenopiskeluun.

Myös yliopiston kanssa tehtävä yhteistyö tuo synnergiaa. Kuntatasolla tehtävä kielikoulutuspolitiikka voi parhaimmillaan olla valtakunnan tason kielikoulutuspolitiikkaa, kun yliopistojen opiskelijat otetaan mukaan kieltenopetuksen kehittämiseen, kuten Jyväskylän kielisuihutusmallissa on tehty. Yliopiston tehtävä yhteiskunnallisena vuorovaikuttajana heijastuu kuntatasolle, kun se tarjoaa oppilaille erilai-

sia tapahtumia tai materiaaleja, joilla pyritään kielivaroannon laajentamiseen.

Vaikka kieltenopetuksen kehittämistä ohjaavat normit ja hallitusohjelmissa esiin nostetut kärjet, tärkein kieltenopetuksen kehittämistyö alkaa eri toimijoiden yhteisestä tahtotilasta ja yhdistyy yksilöiden aktiiviseen toimintaan mikrotasolla.

INFO

NÄIN VÄITÖS TEHTIIN

Väitöskirjassani tutkimusotteeni on ollut autobiografinen. Aineisto on kerätty autoetnografisesti, ja tutkimuksen esittäminen on narratiivinen. Tutkimukseni viitekehys on olen käyttänyt kehityspsykologi Urie Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa, koska se mahdollistaa kielikoulutuspoliittisten toimintaympäristöjen sekä tutkijan ja toimintaympäristöjen välisen vuorovaikutuksen kuvaamisen.

Väitöstutkimukseni on artikkeliväitöskirja. Artikkelit kertovat Jyväskylän kaupungissa tehdyistä kieltenopetuksen kehittämishankkeista, ja ne käsittelevät autenttista vieraan kielen opettamista, kielisuihikutusta sekä perusopetuksen opetussuunnitelman liitteen 3 mukaista oman äidinkielen opetusta. Yhteistä artikkeleille on autenttisuuden käsitteen laaja pohdinta mutta myös halu vaikuttaa pedagogisella kehittämistyöllä kielivaroannon laajentamiseen Suomessa.

KIRJOITTAJA

Pia Bärlund toimii Jyväskylän kaupungin kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen palvelupäällikkönä. Hänen väitöskirjansa *Kuntatason kielikoulutusta kehittämässä – autobiografinen tutkimus erään kieltenopettajan ammatillisesta kasvusta kuntatason kielikoulutuspoliittisessa kontekstissa* on luettavissa osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8268-3>

Fokus uudistuu LOPS 2021:een!

Suosittu lukion B1-ruotsin Fokus-sarjamme uudistuu LOPS 2021:een. Sarjaa on uudistettu opiskelijoiden ja opettajien toiveiden pohjalta.

- Fokuksen tavoitteena on **motivoida erilaisia opiskelijoita ruotsin pariin.**
- **Opiskelijoita rohkaistaan tuottamaan kieltä itse sekä suullisesti että kirjallisesti.**
- **Eriyttäminen on entistä sujuvampaa** kirjan uuden rakenteen ja monipuolisten tehtävien avulla.
- **Tavoitteet tuodaan selkeästi näkyviin** ja opiskelijat pääsevät arvioimaan omaa oppimistaan.

Uutta opetuksen ja opiskelun tueksi!

- Opettaja voi jatkossa luoda **omia opintojaksoja** Opepalvelussa.
- Uusi **Analytiikkapalvelu** ja uudistuvat **digikokeet** tukevat opettajan arviointityötä.
- **Otso-mobiilisovellus** ja painettu oppikirja yhdessä **avaavat opiskelijan käyttöön äänitteitä ja videoita.**

LOPS
2021

FOKUS

1-2

FOKUS

1-2

LOPS
2021

Otava
Oppimisen
palvelut

Lue lisää: otava.fi/fokus